

Torna l'austeritat?

La tercera dècada del segle XXI és fins ara un període de forta expansió del deute públic i del paper de l'estat en les economies avançades. La greu crisi de salut pública causada per la pandèmia va disparar la despesa el 2020 i 2021. Després, l'esclat de la guerra d'Ucraïna i les turbulències als mercats energètics i agraris han prolongat un període excepcional d'intervencionisme econòmic. Serà l'any 2024 l'inici d'una fase de restabliment de l'equilibri de les finances públiques? En el cas dels països de la zona euro, l'aprovació de les noves regles fiscals per als països membres així sembla indicar-ho. Tanmateix, els enfrontaments polítics seran severs, perquè en el si de la unió econòmica i monetària conviuen dues cultures antagòniques de les finances públiques. Xoquen els països coneguts com a frugals i els que, de manera simètrica, podríem qualificar de malgastadors.

Les noves regles fiscals, com sempre a Europa, són un equilibri entre aquestes visions oposades. Són normes una mica més flexibles que les anteriors. Es poden adaptar a les circumstàncies de cada país, amb objectius i terminis que han de ser assumits pels països implicats i negociats amb la Comissió Europea. Tanmateix, es preserven unes referències numèriques que puguin ser fàcilment comprovades. Les normes volien evitar la complexitat de la normativa prèvia, però això no s'ha aconseguit. La nova reglamentació continuarà essent molt controvertida i serà paper mullat quan hi hagi dificultats serioses per redreçar els comptes públics. Com que la zona euro no és una unió política, les polítiques fiscals sols seran compatibles si es comparteix una mateixa filosofia de les finances públiques. Aquest no és el cas avui en dia i així és impossible que es generi la

JORDI GUAL

PROFESSOR DE L'IESE

confiança necessària entre els socis de la unió monetària.

Els partidaris d'unes finances públiques laxes se situen majorment a la vora del Mediterrani. L'actual situació de l'economia internacional els brinda en safata nous arguments per incrementar la despesa. Com que pagar-la amb impostos és políticament complicat, fan mans i mànigues per justificar la necessitat de més endeutament. Els objectius de canvi climàtic, l'autonomia en defensa d'Europa o les inversions en sectors estratègics, tots ells són arguments a favor de més despesa pública i més deute.

Als països mediterranis, és clar, l'austeritat té mala premsa atès el que va succeir després de la crisi financera. Per exemple, moltes cròniques sobre la conjuntura actual d'Alemanya atribueixen el seu estancament a la contracció de la despesa pública a què obliga el precepte constitucional que limita l'endeutament. S'argumenta que aquesta regulació és una llosa per a l'expansió dels seus sectors econòmics.

**A la llarga,
 la història demostra
 que una política fiscal
 d'equilibri, frugal, surt
 a compte**

Però és un malentès profund. Certament, la política de reducció del dèficit públic pot agreujar una situació de recessió, però com va mostrar el malaguanyat professor de Harvard, Alberto Alesina, tot depèn de les circumstàncies concretes, de si s'augmenten impostos o si es retallen despeses i, especialment, de quina mena de despeses es redueixen. A la llarga, la història demostra que una política fiscal d'equilibri, frugal, surt a compte. L'administració prudent de les finances públiques i el límit de l'endeutament públic redueixen la càrrega d'interessos del deute. L'endeutament excessiu contrau els recursos disponibles per objectius socialment útils, especialment quan els tipus d'interès puguen, com ha passat darrerament. Els països frugals d'Europa tendeixen a ser, és cert, els països rics. Però això no vol dir que siguin frugals perquè són rics, sinó just al contrari. És la frugalitat la que els ha aportat progrés econòmic i benestar.

Al llarg dels darrers quatre anys l'endeutament públic de la zona euro ha augmentat en 6,2 punts percentuals com a proporció del PIB. Si ens fixem en els quatre grans països del bloc, els augments més substancials, ves per on, han tingut lloc a França (15,5 punts percentuals), Espanya (13) i Itàlia (8,2), precisament els països que ja partien d'un nivell més elevat de deute. Mentrestant, a Alemanya el deute augmentava sols en 5 punts. És el món al revés, perquè els països més endeutats haurien d'haver estat els més curosos en el control de l'endeutament.

Els fets mostren, doncs, que les cultures de les finances públiques dels països membres no convergeixen. No sé si l'austeritat torna el 2024, però segur que torna un conflicte profund entre dues maneres d'entendre el paper del sector públic i el seu finançament.